

For the formation of students' skills and skills of communicative reading should use both preparatory training exercises and higher-level exercises – semantic, creative, which are the logical conclusion of training exercises and prepare students for independent work on texts in the specialty [7, p. 76].

Thus, as part of the syllabus Home Reading provides conditions for the improving of the reading abilities of HEIs students activating intellectual strengths, abilities and inclinations of students, maximizing their opportunities for continuous spiritual development. Facilitation of the comprehension of texts when reading presupposes preliminary processing of the language material of the text; reading texts that contain a higher percentage of lexical and grammatical material familiar to students; mastering more complex material in the process of first reading the text; identification of probable lexical and grammatical difficulties by the teacher and their elimination before reading the text by performing specific pre-reading exercises.

REFERENCES

1. Бігич О. Б. Вправи для навчання читання на матеріалі американських автентичних підручників. *Іноземні мови*. 1999. № 4. С. 60-63.
2. Вишневецький О. І. Методика навчання іноземних мов. Київ: Знання, 2011. 206 с.
3. Серняк О. М. Гендерні освітні технології як засіб забезпечення гуманітарної парадигми навчання іноземних мов. *Актуальні проблеми германо-романської філології та освітній соціокультурний процес: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 11-12 лист. 2016 р. Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2016. С. 209-211.*
4. Сметанський М. І. Педагогічна влада та її виховний потенціал. *Педагогіка і психологія*. 1996. № 4. С. 32-36.
5. Марлова А. С. Особливості навчання читання іншомовних текстів професійного спрямування. *Молодь і ринок*. 2015. № 3. С. 102-106.
6. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: посібник для студ. / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2002. 328 с.
7. Колток Л. Проблема інтенсифікації навчання як складник модернізації освіти. *Вища освіта України*. 2007. № 1. С. 76.

Трушковська А. Д.

група Англ-31

Волинський національний університет імені Лесі Українки
Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Шелудченко С. Б.

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ВЗАЄМИН ЛЮДЕЙ І РОБОТІВ У ТВОРЧОСТІ ФІЛІПА ДІКА

Взаємини людей і роботів є ключовою темою наукової фантастики та стрижнем, який був рушійною силою в творчості багатьох письменників-фантастів. Виникнення жанру наукової фантастики, що зображує принципи науки у поєднанні з вигаданими елементами, пов'язане з промисловою революцією XIX ст. Спочатку цей жанр описував науково-технічні досягнення та можливості їхнього подальшого розвитку, змальовуючи світ утопії, ідеального або наближеного до ідеалу суспільства [6]. Пізніше науково-фантастичні твори набули антиутопічних рис, й літератори почали показувати технічний прогрес із негативного боку та його небезпечні наслідки.

До морально-етичних питань, чи мають роботи таке ж саме право на існування, як люди, чи повинні вони все-таки бути обмеженими у своїй діяч, зверталися Говард Лавкрафт, Айзек Азімов, Вільям Гібсон, Ієн Мак'юен та інші. Вирішальною у дослідженні цієї теми є

творчість видатного американського фантаста Філіпа Кіндрета Діка (1928–1982), який замислювався над проблемами піднесення роботів, повстання і домінування машин, схожості людини з андроїдом та збереження майбутнього за людством.

Актуальність теми дослідження полягає у тому, що твори Філіпа Діка завжди викликали численні дискусії та інтерес у багатьох письменників, літераторів і критиків. Дослідники творчості автора намагалися знайти відповіді на усі запитання, які він поставив упродовж життя, проте так і не змогли. Можливо, тому що на ці запитання остаточної відповіді не існує.

Мета дослідження – дати характеристику людини та робота й окреслити морально-етичний аспект їхніх взаємин на матеріалі таких творів Філіпа Діка: «Чи мріють андроїди про електричних овець?» (1968), «Друга Модель» (1952), «Електричний мураха» (1969), «Молот Вулкана» (1960).

Прозаїк Філіп Кіндред Дік – «єдиний справжній візіонер американської фантастики», – так охарактеризував його польський фантаст Станіслав Лем [3, с. 63]. Творчість Філіпа Діка пронизана питаннями: хто такі люди та що їх відрізняє від машин. Пишучи про роботів, андроїдів і симулякрів та відносячи їх до однієї категорії, він постійно ставить запитання: А що як? А що якби? – А що, як штучні конструкції не просто наслідують людей, а багато в чому уже є схожими на них?

Одного разу Філіп Дік натрапив на статтю, написану в 1950 році англійським математиком Аланом Тюрінгом. Особистість Алана Тюрінга справила на нього велике враження, а стаття стала поштовхом до роздумів над темою, котра стане головною у творчості письменника. На той час нечувана фантазія вченого про те, що одного дня машини зможуть навчитися мислити, як люди, викликала шалені заперечення і викликає їх досі [1, с. 117].

Схожого висновку з часом дійшов і Філіп Дік. У творах «Чи мріють андроїди про електричних овець?» та «Друга Модель» він дає визначення поняттю «андроїд» та намагається з'ясувати, що характеризує людську природу. Він оцінює людину як істоту колективну, здатну об'єднуватися та групуватися задля реалізації спільної мети та виживання цілого роду.

Протягом усієї історії люди повинні були гуртуватися, щоб перемагати у війнах чи боротися проти соціальної несправедливості та дискримінації. Аспект емпатії – це те, що зазвичай тримало їх разом, оскільки вони розуміли, що таке бути не поміченими чи недооціненими [7]. Саме ця колективність, стабільність та здатність до єднання визначають людство за Філіпом Діком.

З іншого боку, письменник зображує людей, як тих, які занадто покладаються на технології та завдяки яким захотіли сягнути Бога. Люди перестали цінувати те, що завжди було для них важливим, а довірилися адаптерам настрою, регуляторам емоцій, комп'ютерам та іншим штучно створеним пристроям. Таким чином, вони уподібнюються роботам, «фальшивим механізмам», і прирікають себе на повільну загибель.

Роботи ж визначаються відсутністю емпатичних можливостей, тобто нездатністю до співчуття та співпереживання до живих істот, а також ворожістю, холодністю та надзвичайними розумовими здібностями. Андроїди мислять занадто абстрактно, не мають інстинкту самозбереження та не відчують плину часу. Вони – самотні антиемпатичні хижакі, керовані певними програмами. Можливо, саме тому у більшості випадках, машини зазнають поразки.

Хоч люди та роботи відрізняються одне від одного, особливістю їхніх відносин у досліджених творах є те, що стає неможливим відрізнити, хто є механізмом, а хто живим організмом. Людина поступово перетворюється на машину, а робот набуває все більше людських рис. Тобто Філіп Дік зображує людину, яка формує одне ціле з машиною, де межа між штучним та біологічним є нечіткою.

Морально-етична проблематика взаємин людей та роботів полягає у тому, що останні у руках людей перетворюються на рабів, які здатні усвідомлювати своє становище у

суспільстві. *«Господи, думав він, це знання руйнує мене. Я виродок, зрозумів він. Неживий об'єкт, що імітує живий. Проте він почував себе живим. Хоча зараз він і відчував себе по-іншому»* [5, с. 5]. До такого висновку приходять головний герой оповідання «Електричний мураха» Гарсон, якого відмовляються лікувати медики тільки через те, що він – органічний гуманоїдний робот. Тому машини й починали діяти таким чином, аби привернути до себе увагу людей та повстати проти свого становища.

Якщо ж андроїди здатні навчитися мислити, як людина, то чи варто давати їм свободу вибору, чи варто давати їм можливість контролювати своє існування? Саме Філіп Дік відповідає на ці запитання та наголошує, що, звичайно, варто, і не тільки варто, а й необхідно! Проблема полягає у тому, що відсутність контролю над роботами означає, що вони можуть почати не тільки самознищуватися, а й знищувати усе навколо, включаючи своїх «творців». Андроїди захочуть отримати контроль над усім, що неодмінно призведе до їхнього повстання, а за цим суцільного хаосу.

«– Ці жахливі металеві птахи, – сказала Маріон, – були зроблені та надіслані комп'ютером, щоб убивати людей. Він може багато їх робити?» [4, с. 124]

Така трагічна розв'язка у відносинах машини та людини зображена у «Молоті вулкана» та у «Другій моделі». Людство, створивши технології для боротьби одне з одним та залишивши їх без нагляду, надало чудову можливість штучному інтелекту саморозвиватися та перевершити людину. Це ще раз говорить про те, що людина має залишатися вище машини, що не наділена ніякими етичними поняттями, але оскільки людина є її «творцем», вона має бути відповідальною за її дії.

Проте, якби андроїди не чинили опору та не намагалися б захопити усе навколо, вони однаково дуже швидко здалися б, так як механізми, які дуже швидко зношуються. Класична відмова від будь-якого опору. Механічне інтелектуальне прийняття того, із чим справжній живий організм ніколи б не змирився [2, с. 234]. Люди завжди будуть боротися до кінця, щоб там не ставалося.

Висновки. Проблема взаємин людей і роботів у творчості Філіпа Діка полягає у питанні, чи не мають люди сорому, коли дозволяють машинам і механізмам керувати ними. Люди дуже сильно довірилися технологіям та впустили їх у свої життя. Людина є винуватцем того, що машини можуть повстати та взяти верх. Оскільки на андроїдів не розповсюджуються моральні норми та вони не обмежені жодними етичними міркуваннями, дуже важливо забезпечити їм певні права та бути відповідальними за їх дії, адже робот ніколи не зможе замінити справжню людину.

ЛІТЕРАТУРА

1. Айзексон В. Інноватори. Як група хакерів, геніїв та гіків здійснила цифрову революцію : пер. з англ. Дмитра Гломозди. К. : Наш формат, 2017. 488 с.
2. Дік Ф. К. Чи мріють андроїди про електричних овець? : пер. з англ. Тараса Бойка. К. : Комубук, 2020. 288 с.
3. Тищенко О. Лабіринти світосприйняття Філіпа Діка. *Нейро News: психоневрологія і нейропсихіатрія*. 2018. № 8 (100). С. 60-65.
4. Dick, P. K. (1960). *Vulcan's Hammer*. New York, NY: Ace Books.
5. Dick, P. K. (1969). *The Electric Ant*. Hoboken, NJ: The Magazine of Fantasy & Science Fiction.
6. Sterling, B. (2022). *Science Fiction*. Retrieved from <https://www.britannica.com/art/science-fiction>
7. StudyCorgi. (2021, June 13). *Humans in Dick's "Do Androids Dream of Electric Sheep?"*. Retrieved from <https://studycorgi.com/humans-in-dicks-do-androids-dream-of-electric-sheep/>